

# Beter voorkomen dan genezen

## Lokale erfgoedverenigingen en btw

Het zal je maar overkomen als heemkring. Plots staat een btw-controleur voor je deur die je doodleuk komt vertellen dat de vereniging al jaren haar btw-plicht verzuimt. Gelukkig zijn zulke voorvallen geen schering en inslag, maar in het geval van dergelijk onverwacht bezoek kan je maar beter goed voorbereid zijn. En dat is niet altijd het geval.

Heemkringen en andere lokale erfgoedorganisaties zijn vaak onvoldoende op de hoogte van de btw-wetgeving. Ten onrechte menen sommige verenigingen dat zij, als kleine organisaties, geen belasting op toegevoegde waarde hoeven te betalen. Maar zo eenvoudig is het niet. In dit artikel proberen we de belangrijkste aandachtspunten op te lijsten en het kluwen van de btw-wetgeving voor lokale erfgoedverenigingen te ontrafelen.<sup>1</sup>

### Wat is btw?

De belasting op toegevoegde waarde is een verbruiksbelasting. Dat betekent dat op de verkoop van goederen en het aanbieden van diensten een belasting wordt geheven (tegen een bepaald tarief, namelijk 6, 12 of 21%) die door de uiteindelijke consument wordt betaald. Opdat deze belasting ondernemingen/producenten niet zou treffen, mogen zij de btw die zij betalen op aangekochte goederen en diensten bij hun leveranciers in aftrek brengen via de btw-aangifte. Daartegenover staat dat zij in die aangifte ook de inkomsten die ze zelf via de aangerekende btw aan hun klanten verkrijgen, moeten aangeven. Bij een positief saldo wordt de btw aan de Staat gestort, bij een negatief saldo betaalt de overheid hen het verschil terug.

### Wie is btw-plichtig?

Iedereen die op zelfstandige en geregelde basis in

de uitoefening van een economische activiteit goederen levert of diensten verricht, met of zonder winstoogmerk, is in principe btw-plichtig. Of een activiteit economisch is of niet, hangt niet zozeer af van de winst die ermee gemaakt wordt of van de intentie om winst te maken, maar wel van de 'duurzame opbrengst' die verkregen wordt. Zo is de verkoop van een boek in wezen een belastbare handeling. Ook verenigingen zonder winstoogmerk, zoals bepaalde heemkringen, kunnen dus btw-plichtig zijn. Veel hangt af van de regelmaat en het soort activiteit. Met regelmaat wordt niet de frequentie (veel of niet veel) aangeduid, maar wel het 'terugkomend' karakter (iedere week of maand, iedere zomer, jaarlijks etc.) van de gebeurtenis in kwestie.

Ook het soort activiteit speelt een rol. Heel wat inkomsten die een lokale erfgoedvereniging genereert (bv. via lidgelden) zijn immers uitdrukkelijk vrijgesteld van btw via het zogenoemde artikel 44 van het WBTW (Wetboek btw). Verenigingen die zowel btw-plichtige activiteiten inrichten, als activiteiten die vrijgesteld zijn worden aangeduid met de noemer 'gemengde btw-plichtigen'. Heemkringen die btw moeten betalen, vallen doorgaans onder dit stelsel. Dat betekent dat zij een btw-nummer moeten aanvragen en een periodieke btw-aangifte moeten indienen.

### Vrijgesteld of niet?

Maar hoe weet je nu of je als heemkring btw-plichtig bent of niet en voor welke van je activiteiten je al dan niet vrijgesteld bent? Zoals gezegd, zijn heemkringen en lokale erfgoedverenigingen voor de meeste van hun activiteiten vrijgesteld volgens artikel 44, §2 van het WBTW (zie kader): de verkoop van een ledentijdschrift, lidgelden, de organisatie

van cursussen, voordrachten en lezingen, een geleid bezoek aan een museum, stad of kerk, de organisatie van een tentoonstelling etc. Zelfs wanneer de heemkring een museum of documentatiecentrum met betalende toegang openhoudt, moet op de ingangsgelden geen btw worden aangerekend.

#### **Nuttige uittreksels uit artikel 44 §2 WBTW**

§2. Van de belasting zijn eveneens vrijgesteld:  
 7° de diensten en de leveringen van goederen die daarmee nauw samenhangen die door de exploitant aan de bezoekers worden verstrekt met betrekking tot al of niet geleid bezoek aan musea, monumenten, natuurmonumenten, plantentuinen en dierentuinen, wanneer die exploitant een instelling is die geen winstoogmerk heeft en hij de ontvangsten uit de vrijgestelde werkzaamheden uitsluitend gebruikt tot dekking van de kosten ervan;  
 8° de diensten aan organisatoren van voordrachten verstrekt door voordrachtgevers die als zodanig handelen; de diensten aan organisatoren van schouwspelen en concerten, aan uitgevers van grammofoonplaten en van andere klankdragers en aan makers van films en van andere beelddragers verstrekt door

acteurs, orkestleiders, muzikanten en andere artiesten voor de uitvoering van toneelwerken; de diensten aan organisatoren van sportwedstrijden of sportfeesten verstrekt door deelnemers aan die wedstrijden of feesten;  
 9° de organisatie van toneel-, ballet- of filmvoorstellingen, van tentoonstellingen, concerten of conferenties alsook de leveringen van goederen die nauw samenhangen met deze diensten door instellingen erkend door de bevoegde overheid, mits de inkomsten die zij verkrijgen uit hun werkzaamheid uitsluitend gebruikt worden tot dekking van de kosten ervan;  
 11° de diensten en de nauw daarmee samenhangende leveringen van goederen ten behoeve en in het gemeenschappelijk belang van hun leden, verricht tegen betaling van een krachtens de statuten bepaalde bijdrage, door instellingen die geen winst beogen en doeleinden van politieke, syndicale, religieuze, levensbeschouwelijke, vaderlandslievende, filantropische of staatsburgerlijke aard nastreven; de Koning kan, ter voorkoming van concurrentievervalsing, de vrijstelling afhankelijk maken van aanvullende voorwaarden;  
 12° de leveringen van goederen en diensten,



*Heemkunde Actueel I. De organisatie van dergelijke studiedagen is een activiteit die vrijgesteld is volgens art. 44.*

verricht in samenhang met werkzaamheden die ter verkrijging van financiële steun met betrekking tot in 1° tot 4°, 7° en 11° genoemde handelingen zijn georganiseerd door en uitsluitend ten bate van diegenen die deze handelingen verrichten; de Koning kan, ter voorkoming van concurrentievervalsing, beperkingen opleggen ten aanzien van het aantal van de vrijgestelde werkzaamheden of het bedrag van de opbrengsten;

Problemen duiken doorgaans pas op wanneer er drank en eten wordt verkocht door een lokale erfgoedvereniging. Wanneer die drankinkomsten duidelijk samenhangen met een activiteit die vrijgesteld is van btw, dan is er meestal geen probleem. Op de verkoop van een drankje in de pauze van een lezing moet dus geen btw worden aangerekend omdat die drankverkoop van ondergeschikt belang is aan de lezing of cursus en enkel plaatsvindt omdat er een cursus is (art. 44, §2, 9°). Hetzelfde geldt trouwens voor de verkoop van een brochure of boek aan het publiek dat die lezing bijwoonde. Zelfs occasionele activiteiten, zoals een mosselsouper of wafelenbak, die worden ingericht om vrijgestelde bezigheden zoals het heemmuseum financieel te ondersteunen, zijn niet btw-plichtig (art. 44, §2, 12°).



*Een vereniging die een cafetaria of bar openhoudt moet in sommige gevallen btw betalen.*

Houdt jouw erfgoedvereniging echter een cafetaria of bar open, dan is het opletten geblazen. In principe behoort het verkopen van spijs en drank op zich niet tot de (vrijgestelde) werking van een lokale erfgoedvereniging en moet hierop dus btw worden betaald. Dat geldt bijvoorbeeld voor de wekelijkse of maandelijkse opening van een bar, het jaarlijkse zomercafetie dat de vereniging uitbaat naar aan-

leiding van een tentoonstelling, etc. Een 'heemcafé' waar eten en drinken wordt verkocht waarop geen btw wordt aangerekend, is immers 'oneerlijke concurrentie' voor de horeca uit de buurt. Ofwel liggen de tarieven er lager (omdat er geen 21% btw wordt aangerekend), ofwel kan de uitbater ervan meer winst maken (omdat de 21% btw in zijn zak verdwijnt).

Maar ook op deze regel zijn nog uitzonderingen. Niet elke lokale erfgoedvereniging die een kleine bar of taverne uitbaat bij zijn museum of tentoonstelling, moet per definitie btw betalen. Er moet geen btw worden betaald als aan onderstaande drie voorwaarden samen is voldaan:

- als de bar enkel toegankelijk is voor mensen die bv. het museum of de tentoonstelling bezoeken (en dus niet voor om het even wie dorst of honger heeft). Concreet betekent dit dat de bar enkel open mag zijn als het museum open is en best niet rechtstreeks via de straat toegankelijk is.
- als er enkel drank en lichte maaltijden worden geserveerd.
- als er geen 'concurrentievervalsing' optreedt. Concreet betekent dit dat de jaarlijkse ontvangsten in de bar niet hoger mogen liggen dan 5.580 euro. (KB nr. 19 inzake de vrijstellingsregeling voor kleine ondernemingen) of niet meer dan 10% van de totale jaarlijkse inkomsten van de vereniging bedragen.

Als aan bovenstaande voorwaarden is voldaan, mag de exploitatie van de cafetaria dus eveneens worden beschouwd als een bezigheid die vrijgesteld is volgens artikel 44.

### Geen vrijstelling van btw: wat nu?

De regels van de btw-wetgeving lijken op het eerste gezicht misschien glashelder, maar of een heemkring btw-plichtig is of niet, blijft vaak een kwestie van interpretatie. Zo staat bijvoorbeeld de regelmaat van een activiteit vaak ter discussie. Uiteindelijk bepaalt het lokale btw-kantoor of er al dan niet sprake is van btw-plicht. Regionale verschillen zijn dus best mogelijk: zo kan het zijn dat de heemkundige kring uit dorp x btw moet betalen, terwijl de heemkring uit dorp y voor een gelijkaardige bezigheid een vrijstelling kreeg.

Twijfel is er echter niet als jouw vereniging een cafetaria of bar uitbaat die met een zekere regelmaat

geopend is en waarvan de omzet (niet de winst!) jaarlijks hoger ligt dan 5.580 euro. Dan is de organisatie in principe een gemengde btw-plichtige en moet er een btw-nummer aangevraagd worden en een periodieke aangifte worden ingediend:

- btw-identificatienummer: bestaat uit 10 cijfers en kan gratis worden aangevraagd met het formulier 604A via het btw-controlekantoor. Een btw-nummer kan ook elektronisch geactiveerd worden via het ondernemingsloket, maar dat kost je wel 70 euro. Binnenkort wordt een gratis elektronische activering mogelijk via INTERVAT ([www.-minfin.fgov.be](http://www.-minfin.fgov.be)).
- periodieke btw-aangifte: hoewel in theorie maandelijks, gebeurt de periodieke btw-aangifte door kleine verenigingen meestal driemaandelijks uiterlijk op de 20e van de maand, volgend op het kwartaal. Zoals bij de aangifte van de personenbelasting, wordt de btw van het afgelopen kwartaal aangegeven. Indien je aangifte een te betalen bedrag aan btw (rooster 71) kent, dient dit eveneens betaald te worden ten laatste op de 20e van de maand volgend op de maand/kwartaal. De aangifte gebeurt elektronisch via INTERVAT met de elektronische identiteitskaart.



Is jouw vereniging btw-plichtig? Dan hoef je niet meteen in zak en as te zitten. Aan die plicht is immers ook een recht verbonden, namelijk 'het recht op aftrek'. Door dit 'recht op aftrek' kan het zijn dat je aan het einde van de rit geld terugkrijgt. Uitbetaling hiervan moet elk kwartaal wel uitdrukkelijk worden gevraagd door het desbetreffende vakje op het elektronische formulier aan te vinken.

Een gemengde btw-plichtige kan echter niet zomaar alle betaalde btw aftrekken. Voor sommige activiteiten is ze namelijk vrijgesteld. Om te bepalen hoeveel btw onder het recht op aftrek valt, wordt doorgaans een **algemeen verhoudingsgetal** vastgesteld (de zogenaamde prorata-regel) waar-

bij de inkomende btw volgens een forfait in een aftrekbaar en een niet-aftrekbaar gedeelte wordt opgesplitst (totaalbedrag per kalenderjaar waarvoor btw-aftrek geldt / totaalbedrag per kalenderjaar waarvoor vrijstelling bestaat x 100 = x %). Dat verhoudingsgetal wordt berekend op basis van het vorige jaar en op het einde van het jaar op basis van de effectief gerealiseerde cijfers herzien via de roosters 61 of 62.

Er kan ook gewerkt worden met de **regel van het werkelijke verbruik** waarbij de inkomende btw wordt gesplitst in een gedeelte dat volledig aftrekbaar is en een gedeelte dat niet aftrekbaar is. Die toepassing van deze regel, die vaak voordeliger is dan het algemeen verhoudingsgetal, moet wel expliciet worden aangevraagd. Belangrijk is dan dat de vereniging een afzonderlijke boekhouding bijhoudt voor activiteiten die vrijgesteld zijn (bv. een museum) en voor btw-plichtige activiteiten (bv. een cafetaria). Voor kosten gemaakt voor beide activiteiten, zoals elektriciteit, internet, water, etc., wordt een bijzonder verhoudingsgetal vastgesteld. Dat gebeurt dan bv. op basis van de oppervlakte.

### Btw-plicht verzuimen: gevolgen

Is die periodieke aangifte wel zo belangrijk? En wat gebeurt er precies wanneer een btw-plichtige heemkring geen aangifte indient? Wanneer jouw vereniging de periodieke aangiftes niet of niet tijdig invult, dan kan een boete worden opgelegd. Ook bij laattijdige betaling kunnen intresten worden aangerekend of boetes worden uitgeschreven. Die boetes kunnen hoog oplopen en zijn dus beter te vermijden.

Een bezoekje van een btw-controleur kan voor sommige erfgoedverenigingen dus wel gevolgen hebben. Systematische controles zijn er niet, maar controles op de vrijstelling volgens artikel 44 komen geregeld voor. Opnieuw hangt veel af van de prioriteiten van het lokale btw-kantoor. Sommige kantoren voeren een iets actievere controlepolitiek dan andere.

Wanneer de controleur in kwestie meent dat de vereniging btw-plichtig is en dus nog btw aan de Staat moet betalen, zal hij een minnelijke schikking (correctieopgave of akkoordverklaring) voorstellen. In praktijk is dit een schuldbekentenis waarbij de organisatie erkent in fout te zijn en de btw (met

de boete en intrest) belooft te betalen. Wanneer die minnelijke schikking geweigerd wordt, zal een pv worden opgemaakt door de controleur en krijgt jouw heemkring, bij niet-betaling van de verschuldigde bedragen, een dwangbevel van de ontvanger van de btw in de bus. Tegen dit dwangbevel kan verzet aangetekend worden zodat de zaak voor de rechtbank komt. Zo'n rechtszaak is uiteraard een dure zaak voor een kleine vereniging. Daarom lijkt het aangewezen het voorstel van de controleur te aanvaarden.



*Een bezoekje van een btw-controleur kan voor sommige verenigingen gevolgen hebben.*

Idealiter krijg je nooit een btw-controleur over de vloer, maar indien het toch zover is, dan heeft een heemkring met een goede boekhouding natuurlijk een streepje voor. Met de nodige bewijsstukken in de hand kan snel aangetoond worden dat de vereniging ofwel geen btw hoeft te betalen omdat ze vrijgesteld is volgens artikel 44 (omdat bv. de jaarlijkse omzet van de cafetaria bij het museum niet meer dan 5.580 euro bedraagt of minder dan 10% van de totale omzet van het museum) ofwel volledig correct de periodieke aangifte heeft ingevuld. De boekhouding en bewijsstukken (zoals facturen) moeten zeker zeven jaar bewaard worden. Verenigingen die plots btw-plichtig blijken, maar ter goeder trouw hebben gehandeld, zullen echter tot maximaal drie jaar terug in de tijd btw moeten nadragen. De verjaringstermijn bij dergelijke 'administratieve vergissingen' bedraagt dus drie jaar,

maar wanneer er vermoeden is van bedrog of fraude kan die termijn worden uitgebreid tot maximaal zeven jaar.

## Btw in de toekomst

De btw-wetgeving verandert regelmatig. Het is dus belangrijk om op de hoogte te blijven. In de eerste plaats kunnen heemkringen, lokale musea en documentatiecentra natuurlijk terecht bij de consultants van Heemkunde Vlaanderen. Zij helpen je graag verder met al je vragen over de btw. Wie de btw-wetgeving echt van naaldje tot draadje wil kennen, kan ook de publicaties van het Vlaams Studie- en Documentatiecentrum voor vzw's (VSDC) ([www.vsdc.be](http://www.vsdc.be)) over btw-wetgeving raadplegen. Daarnaast kan je uiteraard je oor te luister leggen bij een boekhouder of je lokale btw-kantoor. Het lijkt misschien vreemd om zelf de btw-controleur aan te spreken, maar zo'n proactieve houding heeft zeker ook voordelen. Het bewijst niet alleen dat jullie vereniging niet opzettelijk btw ontduikt, maar kan ook beslissingen in positieve zin beïnvloeden. Zoals gezegd heeft het lokale kantoor immers een zekere interpretatiemarge.

Die lokale controleur zal je er misschien ook op wijzen dat er binnenkort een belangrijke wijziging in de btw-wetgeving zit aan te komen. Eentje die misschien voor heemkringen en lokale musea van belang kan zijn. Zo zijn er plannen om de grens van 5.580 euro aanzienlijk op te trekken. Op 22 januari 2013 kreeg België immers de toelating van Europa om de btw-vrijstelling voor kleine ondernemingen op te trekken tot een jaaromzet van 25.000 euro. Het wordt afwachten wanneer en hoe deze nieuwe regelgeving in werking zal treden en wat de impact zal zijn voor lokale erfgoedverenigingen. In afwachting hiervan kan dit artikel alvast een houvast zijn voor lokale erfgoedverenigingen.

## Meer weten?

I. DEMEYERE, M. GOVERS en R. VAN HECKE, Praktijkboek vzw's en btw, Antwerpen/Cambridge, 2012.

### Nele Provoost

Coördinator Heemkunde Vlaanderen  
[nele.provoost@heemkunde-vlaanderen.be](mailto:nele.provoost@heemkunde-vlaanderen.be)  
of via 015/20.51.74.

